

تا ثریا به روایت آریتا حاجیان

عصر يك روز پاییزی از شهر شلوغ و دودآلود تهران به سمت لواسان می‌روم تا در يك خانه ویلایی در منطقه‌ای خلوت و خوش آب و هوا تا ثریا حرکت کنم. «تا ثریا» سریالی به کارگردانی سیروس مقدم است که بعد از مجموعه موفق و کم‌دی پایتخت در حال کارگردانی آن است.

جام جم آنلاین: عصر يك روز پاییزی از شهر شلوغ و دودآلود تهران به سمت لواسان می‌روم تا در يك خانه ویلایی در منطقه‌ای خلوت و خوش آب و هوا تا ثریا حرکت کنم. «تا ثریا» سریالی به کارگردانی سیروس مقدم است که بعد از مجموعه موفق و کم‌دی پایتخت در حال کارگردانی آن است.

خوشبختانه آنقدر برای تهیه گزارش به پشت صحنه‌های سریال‌های سیروس مقدم در مجموعه‌های قبلی رفته بودم که بچه‌های تولید و گروه همکار او مرا می‌شناختند و بدون شك و تردید یا سوال و جواب‌هایی که از خبرنگار جماعت می‌پرسند به تهیه گزارش مشغول شدم. وقتی می‌رسم که سیروس مقدم به همراه محسن طنابنده که این بار به عنوان مشاور کارگردان با وی همکاری می‌کند پشت مانیتور نشسته‌اند و سکانسی را تصویربرداری می‌کنند که «ثریا» شخصیت اصلی قصه به ناگهان خانه را ترک می‌کند و لیندا کیانی که نقش دختر ثریا را بازی می‌کند و هومن سیدی داماد این خانواده سراسیمه به دنبال او می‌گردند. صحنه‌ای که بارها و بارها و هر بار به يك دلیل به برداشت چندم رسیده است. منتظر می‌نشینم تا تصویربرداری این پلان تمام شود.

خوشبختانه بعد از این قرار است تا عوامل، کار را تعطیل کنند و نهار بخورند و این فرصتی برای من بود تا ابتدا به سراغ سیروس مقدم بروم و با او درباره این سریال گفت‌وگو کنم. تقریباً این پانزدهمین سریالی است که سیروس مقدم در طول 17 سال یعنی از سال 73 تا کنون برای تلویزیون ساخته است و شاید کمتر سالی بوده در طی این سال‌ها که مقدم سریالی برای تلویزیون ساخته باشد.

يك درام زنانه

مقدم می‌گوید: «قبلاً با سعید فرهادی تجربه همکاری در يك تله‌فیلم را داشتم، اما این اولین سریالی است که با نویسندگی او کار می‌کنم. خوشبختانه از معدود فیلمنامه‌هایی بود که کامل نوشته شده بود و من با يك متن کامل روبه‌رو بودم، البته فیلمنامه احتیاج به بازنویسی داشت و این‌که با شاخصه‌های سریال‌سازی در شبکه يك منطبق می‌شد. ضمن این‌که من با تجربه‌ای که در زیر هشت به دست آوردم و حساسیت‌هایی که وجود داشت، در این کار تلاش کردیم متن را مورد بازنگری و بازنویسی قرار دهیم.

از آنجا که یکسال پیش این فیلمنامه به دست من رسید فرصت کافی داشتیم که با دقت و حوصله این بازنویسی را انجام دهیم تا در زمان تولید مشکلی پیش نیاید بارها و بارها به همراه نویسنده متن را خواندیم و درباره فضاها و موقعیت‌های آن صحبت کردیم.»

بعد از سریال زیر هشت، مقدم به من گفته بود مطمئن باش کار بعدی من حتماً يك کار مفرح خواهد بود و حالا بعد از پایتخت او به سراغ يك تراژدی دیگر رفته که البته به گفته خودش مثل زیر هشت چندان تلخ و خشن نیست: «بعد از پایتخت هم پیش‌تولید و در نهایت تولید این مجموعه را شروع کردیم.

البته بعد از زیر هشت می‌توانستم این سریال را شروع کنم، ولی از آنجایی که همیشه عادت دارم و معتقدم بعد از يك کار سنگین و تراژدی که آن موقع زیر هشت بود يك فضا و قصه مفرح را تجربه کنم سراغ پایتخت رفتم و بعد از این تجربه اکنون به سراغ تا ثریا آمدم.»

مقدم خودش قصه را این‌گونه تعریف می‌کند: «تا ثریا يك قصه و تراژدی درباره سقوط يك زن است که سال‌هاست شوهرش را از دست داده و برای فرزندانش هم پدر است و هم مادر. ثریا درآشپزخانه يك بیمارستان کار می‌کند و به‌سختی زندگی و اموراتش را می‌گذراند. زنی است که سالم بوده و عزت نفس دارد.

همچنین زنی است که اعتقادات و باورهای دینی محکمی دارد و بچه‌های خوبی هم تربیت کرده است، ولی فشارهای مالی و اقتصادی و دشواری‌هایی معیشت او را تحت فشار قرار می‌دهد.

دخترش در آستانه ازدواج قرار داشته و به‌جهیزیه نیاز دارد، پسرش هم دانشگاه قبول شده و برای تامین شهریه دانشگاه به پول احتیاج دارد. خودش هم به دلیل انجام کارهای سنگین دچار دیسک کمر شده و پزشکان به او توصیه کردند که از انجام کارهای سخت پرهیز کند. مجموعه این فشارهای اقتصادی موجب می‌شود تا ثریا خانه‌ای را که از شوهرش به او ارث رسیده را بفروشد و پولش را به يك کاری بزند. تراژدی قصه از زمانی شروع می‌شود که ناخواسته مال حرام وارد زندگی این زن می‌شود و مثل يك موریانه شروع

می‌کند به خوردن و نابود کردن زندگی او.»

اگر به کل سریال‌هایی که سیروس مقدم در این سال‌ها ساخته توجه کنیم ردپای مسائل و ارزش‌های اخلاقی را تقریباً در همه آثار او می‌بینیم. شخصیت‌های قصه او همواره به واسطه برخی اتفاقات تلخ در یک موقعیت و تصمیم‌گیری اخلاقی قرار می‌گیرند و مقدم معتقد است این واقعیتی است که برای همه انسان‌ها رخ می‌دهد. «به نظر من اتفاقات بد در کمین هر انسانی هست و فرقی نمی‌کند که شما چه موقعیت و منزلت اجتماعی داشته باشید و باورها و اعتقاداتتان تا چه حدی باشد. در واقع همه آدم‌ها در معرض لغزش و گناه و سقوط قرار دارند.

ثریا در این قصه در معرض امتحانات سختی قرار می‌گیرد و متوجه می‌شود که گناه حتی کوچک هم باشد اگر رشد کند و از آن جلوگیری نشود شاخ و برگ‌های تنومندی پیدا می‌کند و انسان را در سراشیبی سقوط قرار می‌دهد. مفاهیم و موقعیت‌های اخلاقی مساله است که همه انسان‌ها در هر موقعیت و مقامی در زندگی با آن مواجه هستند و شرایط زندگی در جامعه امروز با مشکلات و مسائل خاص خودش این اتفاق را همه‌گیر کرده، لذا دغدغه‌های اخلاقی من در سریال‌هایم به دور از واقعیت‌های زندگی و رفتار انسان‌ها نیست. مثلاً همین دارا یا نادر بودن و پول و بی‌پولی و این‌که چگونه آدمی به یک موقعیت خوب مادی برسد و وسوسه‌ها و دغدغه‌هایی که به همین واسطه ایجاد می‌شود یک تجربه روزمره است که قابلیت‌های دراماتیکی متعددی دارد و می‌توان در قصه‌های مختلف بخشی از این واقعیت‌ها را به تصویر کشید. وجه ترازوی این قصه‌ها نیز در زمانی اتفاق می‌افتد که آدمی بر سر دوراهی خیر و شر قرار می‌گیرد و این‌که باید راه آسان اما باطل را برگزیند یا راه حق، اما دشوار را انتخاب کند. ثریا دچار یک ازدواج ناخواسته می‌شود و در این مسیر با آدم‌هایی روبه‌رو می‌شود که اختلافات و تفاوت‌های طبقاتی و فرهنگی زیادی با او دارند و پایش به جاهایی کشیده می‌شود که با شخصیت و موقعیت او غریب و نامربوط است.»

تلخ نه به اندازه زیر هشت

از آنجا که سریال‌های مقدم پر از اتفاق و حادثه است، تولید سریال‌های او نیز به تعدد و تنوع لوکیشن نیاز دارد. وی در این باره می‌گوید: «در این سریال هم با تعدد و پراکندگی لوکیشن مواجه هستیم که این بالطبع فرآیند تولید را با دشواری‌های بیشتری مواجه می‌کند.

من هم اعتقادی به دکورسازی و پلاتو ندارم و تلاش می‌کنم تا قصه را در موقعیت و مکان‌های واقعی خود نشان دهم، لذا به درون جامعه و مردم رفتیم و قصه خود را از درون جامعه به تصویر کشیدیم. اما مزاده قاسم، باقرآباد، زندان زنان، لواسان و... از جمله مکان‌هایی هستند که برخی موقعیت‌های داستان در آن تصویربرداری شده است.»

به مقدم می‌گویم در ترازوی زیرهشت، تلخی و خشونت قصه به حدی بود که با اعتراض برخی مردم و مخاطبان روبه‌رو شد. ظاهراً وی از آن تجربه درس گرفته و می‌گوید: «تا ثریا درواقع درام زنانه است و البته تلخی و خشونت زیرهشت را ندارد. تجربه‌ای که من در زیر هشت به دست آوردم، این بود که ما می‌توانیم واقعیت اجتماعی را به تصویر بکشیم بدون این‌که بیننده را آزار دهیم و بدون این‌که درجه و میزان تلخی آن را پررنگ کنیم. به همین دلیل در این سریال با فضاها و شخصیت‌های مفرحی هم روبه‌رو می‌شویم که تلخی قصه را تلطیف می‌کنند.

در واقع تلخی قصه از درون خود داستان و مناسبات آن بیرون می‌آید و از بیرون در پررنگ کردن و برجسته شدن آن اقدامی صورت نمی‌گیرد. در واقع این قصه دارای وجوه مستندگونه است و لحنی واقعگرایانه دارد.»

هومن سیدی: حضور من در این سریال به این دلیل بود که با یک متن خوب روبه‌رو بودم و آدم، در موقعیت‌های مختلف خودشان را گم یا پیدا می‌کنند یا تصمیم درست و اشتباهی می‌گیرند
نرگس، ریحانه، رستگاران و اینک تا ثریا سریال‌هایی هستند که مقدم با محوریت شخصیت یک زن، آنها را روایت می‌کند. او همواره در قصه‌های خود به مسائل و موقعیت زنان در جامعه توجه داشته است. خودش معتقد است: «به هر حال وضعیت زنان در جامعه ما نسبت با مردان شکننده‌تر است، فارغ از این‌که برخی تبعیض‌های جنسیتی هم درباره آنان وجود دارد و این نگاه مردسالارانه موجب می‌شود تا زنان چنان‌که شایسته است، نتوانند به حق و حقوق خود در زندگی دست پیدا کنند. به همین دلیل هر وقت در سریال‌های ما شخصیت محوری و قهرمان قصه زنان بودند، تاثیرات اجتماعی بیشتری بر مخاطبان و جامعه داشته است.

نمی‌خواهم شعار بدهم، اما همیشه یک احساس مسوولیت و دغدغه‌ای نسبت به زنان بویژه زنان بیوه یا آنهایی که به هر شکلی سرپرستی خانواده خود را به‌عهده می‌گیرند، در سریال‌هایم دارم که در اینجا نیز اساساً شخصیت اصلی قصه، یک چنین زنی است. به نظر من، هر جا که مدیریت به دست زنان افتاده، نظم و انضباط بیشتری حاکم بوده و من خودم در ساخت مجموعه‌های تلویزیونی با حضور الهام غفوری به عنوان تهیه‌کننده، این مساله را عملاً

بازیگرانی برای نقش‌های متفاوت

حسین مهری، یکی از بازیگران سریال «تا ثریا«ست که او را برای اولین بار در نقش عباس پسر آتیلا پسبانی در زیر هشت دیده بودیم. او در پایتخت هم حضور کوتاهی داشت و اینک در سریال تا ثریا سومین همکاری خود را با سیروس مقدم تجربه می‌کند. حسین مهری نقش مسعود، داماد اول ثریا را بازی می‌کند که یکسری اتفاقات و ناهنجاری‌های قصه را به دوش می‌کشد و برخی مشکلات را برای این خانواده به وجود می‌آورد.

مهری می‌گوید: «به نظر من، این نقش بیش از نقش عباس در زیر هشت مورد توجه مردم قرار می‌گیرد و نقش پرتنش‌تر و چالش‌برانگیزتری است. مسعود پسری است که ظاهرش خیلی برایش مهم است و خیلی به سر و وضعش می‌رسد و در واقع یک نگاه مادیرایانه به زندگی و آدم‌های اطرافش دارد و به طور کلی انسان خوشگذرانی است. گرچه مسعود خیلی نگاه سطحی به زندگی دارد و آدم عمیقی نیست، اما انسان سالمی است در عین این‌که همیشه به منافع خود فکر می‌کند.»

الناز حبیبی بازیگری است که نقش همسر مهری در این سریال را بازی می‌کند. البته حجم حضور او در این سریال، بیش از مجموعه‌های قبلی است و در واقع یکی از شخصیت‌های اصلی قصه را بازی می‌کند.

مدت‌ها بود که آریتا حاجیان را کمتر در سینما و تلویزیون دیده بودیم، اما اینک او در این سریال، بازیگر نقش اصلی قصه یعنی ثریاست. آخرین سریالی که در آن حضور داشت، سریال «دوران مشروطه« محمدرضا ورزی بود که نقش «مه‌علیا« را بازی کرده بود.

حاجیان درباره شخصیت ثریا و نقش خود در این مجموعه می‌گوید: «این قصه به دلیل این‌که زن محور است و زندگی زنی از قشر محروم و رنج کشیده را به تصویر می‌کشد. من هم همواره به ایفای نقش چنین موقعیت و زن‌هایی علاقه‌مند بوده و هستم.

در سریال تا ثریا برای من این امکان به وجود آمد تا بازی در این نقش را تجربه کنم. به هر حال موقعیت و شرایط و شخصیت ثریا در این سریال برای من جذابیت‌های زیادی دارد و الان هم از قبول این نقش بسیار راضی هستم. البته شبیه به این نقش را تقریباً در سریال «سفر سبز« تجربه کرده بودم، ولی در آنجا فقط با یک زن کارگر مواجه بودیم، اما در اینجا ثریا شخصیتی است که در مقام مادرانه بسیاری از رنج‌های مادرانه را هم تجربه می‌کند. ضمن این‌که جنبه‌های اجتماعی این نقش و یک شهروند آبرومند بودن در این مجموعه خیلی پررنگ‌تر از نقش مشابه من در سفر سبز است.»

از او درباره آشنایی با شخصیت‌هایی مثل ثریا می‌پرسیم، وی می‌گوید: «من با این طبقه ناآشنا نیستم و فارغ از ضرورت‌های نقش و مسائل حرفه‌ای سینما، همواره به این قشر و مسائل آنها می‌اندیشم و یکی از دغدغه‌های من توجه به این طیف از جامعه است، به همین دلیل خوشحالم که در این سریال فرصت بازی کردن و در واقع تجربه ملموس‌تر این قشر برای من فراهم شده است.»

این اولین تجربه همکاری آریتا حاجیان با سیروس مقدم است. او آرامش و نظمی را که در گروه تولید او وجود دارد، مهم‌ترین امتیاز و لذت خود از این مجموعه می‌داند.

هومن سیدی درباره نقشش در سریال «تا ثریا« می‌گوید: «من ترجیح می‌دهم که درباره نقشم در این سریال حرف نزنم، چون احساس می‌کنم ممکن است کدهایی درباره این شخصیت بدهم که تصویری از این نقش و شخصیت در ذهن خوانندگان این گزارش شکل بگیرد که چندان با واقعیت آن هنگام تماشای سریال منطبق نباشد. فقط این را بگویم که نقش من در این مجموعه به تنهایی نقش عجیب و غریبی نیست و پستی و بلندی خاصی ندارد، البته شخصیت‌های دیگر هم همین ویژگی را دارند و این متن است که دارد همه چیز را پیش می‌برد. اتفاقاً حضور من در این سریال به این دلیل بود که با یک متن خوب روبه‌رو بودم و آدم‌ها در موقعیت‌های مختلف خودشان را گم یا پیدا می‌کنند یا تصمیم درست و اشتباهی می‌گیرند. در واقع این شخصیت‌ها نیستند که به تنهایی تصمیم می‌گیرند، بلکه آنها تحت تاثیر موقعیت‌هایی که در داستان خلق می‌شود، رفتار می‌کنند. ضمن این‌که همه شخصیت‌ها و اتفاقات حول محور ثریا اتفاق می‌افتد.»

سخن پایانی

تجربه یک دهه اخیر نشان داده است که سیروس مقدم به‌رغم تجربه گرایی که در ساخت مجموعه‌های تلویزیونی دارد بخوبی با مدیوم تلویزیون آشناست و رگ خواب مخاطب را بدرستی می‌شناسد. شاهد این مدعا نیز پرمخاطب بودن مجموعه‌هایی است که او

تاکنون کارگردانی کرده است. چه این کار ماورایی و تراژدی بوده چه طنز و کمدی. از شمایل و قصه تا ثریا هم برمی‌آید که این سریال بتواند نظر مردم را جلب کند و سریال پرمخاطبی شود.

حضور بازیگرانی مثل آریتا حاجیان و همایون ارشادی را هم نباید در این اتفاق دست‌کم گرفت. سیروس مقدم بعد از نرگس و نسرين، ریحانه و شایسته اینک با ثریا يك درام زنانه دیگر را روایت می‌کند که تا مرز تراژدی پیش می‌رود. باید منتظر بود و دید سرنوشت ثریا چگونه رقم می‌خورد و سیروس مقدم این بار قرار است چگونه ما را با قصه خود همراه سازد.

سیدرضا صائمی / جام‌جم